

**SAID AHMADNING "SOBIQ" HIKOYASIDAGI SHUHRATPARASTLIK G' OYASINING
QORALANISHI**

Z. Nazirova
Fergana State University, student,
N. Sobirova
Fergana State University, student,
S. Shermamatova
Fergana State University
Foreign language and literature faculty, teacher

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining mashhur yozuvchilaridan biri Said Ahmadning yumorga boy asarlari tahlil qilinadi. Shuningdek, uning jamiyatda yuz berayotgan turli xil illatlarga bo'lgan qarashlari asarlari orqali bayon etiladi. Uning achchiq va kulgili haqiqatlarga boy bo'lgan "Sobiq" hikoyasi atroflicha ko'rib chiqiladi va tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida kitobxon uchun kulgili bo'lgan holatlar tushuntiriladi va yozuvchi nega aynan shunday uslubda yozganiga yechim topiladi. Bundan tashqari, asardagi asosiy mavzu faqat kulgi emasligi va asar qahramonining vaziyat qurboni bo'lganligi isbotlanadi. Shu bilan birga, o'sha davrdagi tuzum aynan shu kabi harakatlarni taqazo etganligiga yana bir bor amin bo'lasiz.

Kalit so'zlar: yumor, "yumor otasi", obro'parastlik, shuhratparastlik, dabdababozlik, paxtakor, mexanizator, tuzum, paxta terimi, rais, anjuman, yig'ilish, kulgi mavzusi, manfaat.

O'zbek adabiyotining mashhur yozuvchilaridan biri, betakror qalam sohibi Said Ahmad o'zining bir qancha yumorga boy asarlari bilan nasrda o'z o'rniga ega bo'lgan. Xususan, uning asarlarida jamiyatda yuz berayotgan illatlar kulgi ostiga olib qoralanadi. Misol uchun, u "Sobiq", "Qoplun" va "Kelinlar qo'zg'oloni", "O'rik domla", "Mening do'stim Babbayev", "Muzey", "Bo'ri ovi", "Xandon pista" asarlari orqali qaysidir ma'noda o'z davrining achchiq haqiqatlarini yumor sifatida adabiyotga olib kirgan. Shuning uchun ham bejizga Said Ahmad Husanxo'jayevni "yumor otasi" deb e'tirof etmaymiz.

Said Ahmadning eng mashhur achchiq va alamli kulgidan yiroq hajviy, sof yumoristik hikoyasi "Sobiq" deb nomlanadi. Bu hikoya faqat bir odamning hayotida yuz berayotgan hodisalar haqida hikoya qilinsada, aslida, bu butun bir jamiyatda yuz berayotgan voqealarga ishora qiladi va bu bizning eng og'riqli nuqtalarimizdan biri desam hech adashmagan bo'laman. Bu asarda yozuvchi voqealar rivojini asar qahramoni tilidan hikoya qilarkan, jamiyatimizda ba'zi bir insonlarning dabdababozlik va shuhratparastlikka berilishi oqibatida, kerakli narsalarga vaqt ajrata olishmayotgani yengil kulgiga olinadi. Chunki hikoyani o'qish davomida ko'rishimiz mumkinki, o'zining maqsadlari yo'lida intilayotgan bir mehnatkash kishini qo'llab quvvatlash va uning kuchidan oqilona foydalanish o'rniga, qandaydir keraksiz va juda ko'p vaqt oladigan mashg'ulotlar bilan band bo'lish bu juda kulgili holat, albatta. Bu borada esa, hikoyamiz qahramoni paxta terishda jonbozlik mko'rsatib, dabdababozlikning nishoniga aylandi qoldi. Eng ilg'or paxtakor deb, asosiy ishini yig'ishtirib, turli xil keraksiz majlis va yig'ilishlarga borishga majbur bo'ldi. Qaysidir ma'noda bu paxtakorga juda ko'p paxta terгани uchun o'z o'rnida rag'bat ham kerak, albatta. Lekin bu qahramonimizning vaziyati aqlga sig'maydigan darajada dabdababozliklarga to'lib ketgan. Ya'ni, bu paxtakor butun bir paxta mavsumida bor yo'g'i bir necha kungina paxta terib, mavsumning qolgan qismini turli tuman yig'ilishlarga borib faxriy mexmon sifatida qatnashishi va bu ham yetmagandek uyiga ham qandaydir jurnalistlar va rassomlar kelib uning vaqtini olishini ko'rib beixtiyor kulasiz. Lekin bu mexanizatorning vaziyatidan kelib chiqsak, bu hamdardlik kulgusi bo'lib qoladi. Chunki, qahramonimizning o'zi ham vaziyat qurbonidir. Shunga qaramasdan, bu

bizning sobiq jamiyatimizda oddiy hol hisoblanardi. Negaki, o'sha davrda insonlarning haq-huquqlari ularning qaysidir manfaatlarini evaziga himoya qilinardi. Shuningdek, ortiqcha obro'parastlik va soxta tilyog'lamalik bu o'sha davr insonlariga xos bo'lgan fazilatlarining eng mashhurlaridan biri bo'lgan.

Asarda tilga olinadigan rais obrazi ham aynan bu jamiyatning markazida turadigan obrazlardan biri hisoblanadi. Ya'ni, rais o'zining manfaatlarini va mashhurligini ko'zlagan holda asar qahramoni, mexanizatorga, dakki beradi. Uning ba'zi bir gaplari beixtiyor kitobxonni kuldirmasdan qolmaydi. Raisning quyidagi gaplari bunga yaqqol misol bo'la oladi: "O'zingni tut, katta-kichikning oldida sharmanda qilma. Sen bizning mash'alimizsan. Ha, shundoq, soqolingni kunda olib tur. Dazmol bosilmagan shim kiyma, - deb nasihat qilib turadi". Qaysidir ma'noda rais uni o'ylab, unga jon kuydirib nasihat qilgan bo'lishi mumkin. Lekin, bu gaplarning tag zamirida rais o'zining manfaatlarini ko'zlab shunday gaplarni aytayotganini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, yana bir kulgili holat, rais qahramonimizga dazmollanmagan shim kiyimasligini aytishi g'alati. Negaki, oddiy dalada ishlaydigan paxtakor, mexanizator qanday qilib doim shimini dazmollab yurishi kerak. Bu kimga kerak? Albatta, bu raisga, kolxozga va osha davr jamiyatiga kerak bo'lishi mumkin. Lekin, boshqalardan ko'ra ko'proq paxta terib ilg'or bo'lganligi asar qahramonining aybi emasku, u o'zining sevgan ishidan ko'ra ko'proq bekorchi narsalarga vaqt sarflaydigan darajada. Afsuski, bu jamiyat tuzumi shuni taqazo etadi va yakunda bir oddiy mehnatkash odam o'sha jamiyatning shunday illatlari girdobiga tushib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Normatov, Umarali. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. Q. Yo'ldoshev va boshqalar Adabiyot (6-sinf). -T.: "O'qituvchi", 2000.
3. O'zLib kutubxonasi. 2010-2014-yillar
4. Saylanma. [3 j.li], 1982;
5. Tanlangan asarlar [3 j.li], T., 2000.
6. Adabiyot. 6-sinf uchun darslik. / S. Ahmedov, R.Qo'chqorov, Sh.Rizayev. - Toshkent: "Ma'naviyat", 2017